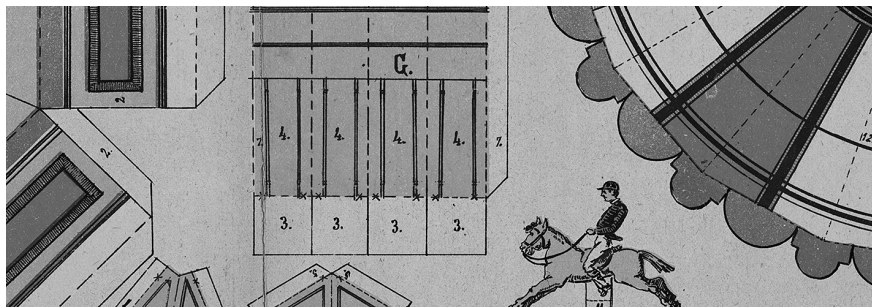

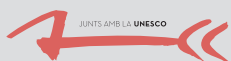
canemàs

REVISTA DE PENSAMENT ASSOCIATIU

11

MONOGRÀFIC: JOAN AMADES
125 ANYS DEL SEU NAIXEMENT

Associacionisme
Cultural **Català**

canemàs

revista de pensament associatiu

núm. 11 (monogràfic: Joan Amades. 125 anys del seu naixement)

L'ENS DE L'ASSOCIACIONISME CULTURAL CATALÀ és una iniciativa de la Federació de Cors de Clavé, la Federació de Grups Amateurs de Teatre de Catalunya, el Moviment Coral Català, la Federació Catalana de Societats Musicals, la Federació Sardanista de Catalunya, la Fundació La Roda, l'Agrupació de Colles de Geganters de Catalunya, l'Agrupament d'Esbarts Dansaires, el Gran Orient de Catalunya, l'Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya, la Coordinadora de Trabucaires de Catalunya, la Federació Catalana de Pessebristes, ADIFOLK, el Moviment Laic i Progressista, la Fundació Paco Candel, la Coordinadora de Pastorets de Catalunya, la Federació de Diables i Dimonis de Catalunya, el Secretariat de Corals Infantils de Catalunya, la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, la Federació Catalana de Catifaires, la Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona, l'Associació Catalana de Puntaires, la Federació de Colles de Falcons de Catalunya, XarxaAteneu, Casals Joves de Catalunya, la Federació Cors de Clavé Catalunya Nord, la Coordinadora de Ball de Bastons de Catalunya, la Federació d'Associacions i Clubs UNESCO de Catalunya, la Federació Catalana dels Tres Toms i l'Associació d'Establiments Emblemàtics.

Entitat acreditada per la UNESCO per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial.

Disseny gràfic
Faino Comunicació

Correcció lingüística
Eulàlia Salvat

Fotografia
Fons Joan Amades
(Dept. de Cultura
de la Generalitat de
Catalunya).

De l'entrevista:
Antoni Carné

PVP d'aquest número
7,00 €

Suscripció
12,00 € (2 números)

Impressió
Novoprint
(imprès a Catalunya)

ISSN: 2014-5519

Dipòsit legal
B-4484-2012

CONSELL DE REDACCIÓ

Gemma Aguilera, Pere Baltà, Antoni Carné, Oriol Cendra, Enric Cirici,
Joan-Ramon Gordo, Èric Jover, Joan Maluquer i Josep Santesmases

Coordinació del monogràfic: Amadeu Carbó i Antoni Serés
De l'edició: Joan-Ramon Gordo i Montraveta

Edita: Ens de l'Associacionisme Cultural Català. www.ens.cat

Correspondència: Ens de l'Associacionisme Cultural Català
Pl. de Víctor Balaguer, 5, 5è, 08003 Barcelona, el Barcelonès.
Tel. (34) 93 269 10 42, www.ens.cat, info@ens.cat

© Ens de l'Associacionisme Cultural Català

*Els judicis i opinions expressats en els articles publicats a la revista són
exclusivament responsabilitat de l'autor. L'opinió de Canemàs, revista de
pensament associatiu, només s'expressa a l'editorial.*

AMB EL SUPORT DE:

 **Generalitat
de Catalunya**

 **Diputació
de Barcelona**
xarxa de municipis

 **Ajuntament
de Barcelona**

canemàs | 11

MONOGRÀFIC:
JOAN AMADES.
125 ANYS DEL
SEU NAIXEMENT

04 Dedicatòria a Antoni Carné i Parramon, bon amic, company de fatigues i activista cultural

06 EDITORIAL

TAST D'INICI

12 Amors d'Amades. JOSEP FORNÉS I GARCIA

ARTICLES

18 Joan Amades. Llums i ombres. JOSEFINA ROMA I RIU

40 Al principi fou el gest. Joan Amades i la comunicació no verbal. MANUEL DELGADO I RUIZ

56 L'Amades de postguerra. La construcció del MIAP. GUSTAU MOLA I LÓPEZ

70 Joan Amades i la internacionalització de la rondallística catalana. CARME ORIOL I CARAZO

ENTREVISTA

86 Conversa amb Ramona Violant. ANTONI SERÉS I AGUILAR

104 Joan Amades i la música. RAMON VILAR I HERMS

130 Joan Amades, Aureli Capmany i l'Esbart Català de Dansaires. MONTSERRAT GARRICH I RIBERA

148 Joan Amades i la màgia de les paraules. VÍCTOR PÀMIES I RIUDOR

158 Amades, font d'inspiració per una nova teatralitat. JAUME BERNADET I MUNNÉ "JAUMET"

176 Materials del passat per entendre el futur. ANTONI SERÉS I AGUILAR

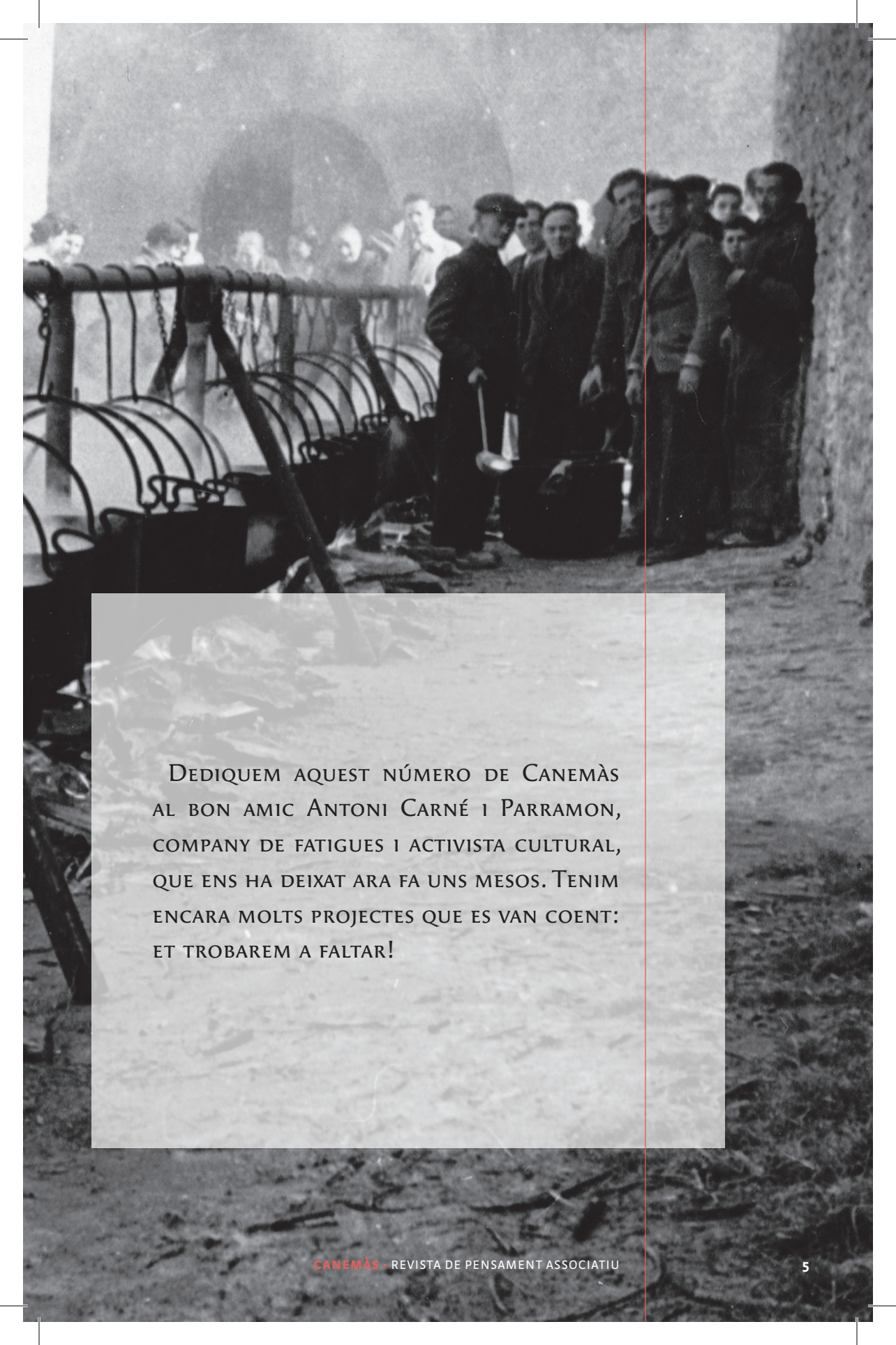
190 RESSENYES

210 HAN COL·LABORAT EN AQUEST NÚMERO

214 ÍNDEX DE NÚMEROS ANTERIORS

DEDIQUEM AQUEST NÚMERO DE CANEMÀS
AL BON AMIC ANTONI CARNÉ I PARRAMON,
COMPANY DE FATIGUES I ACTIVISTA CULTURAL,
QUE ENS HA DEIXAT ARA FA UNS MESOS. TENIM
ENCARA MOLTS PROJECTES QUE ES VAN COENT:
ET TROBAREM A FALTAR!

EDITORIAL

Joan Amades és el folklorista més prolífic que hi ha hagut mai tant pel volum d'obra escrita com dels materials recollits. La seva obra és enorme, no mancada de polèmica en algun moment, que per sort ara sembla del tot superada. *Canemàs* ja s'havia fet ressò del personatge publicant-ne una aproximació biogràfica l'any 2012 en l'edició del número 3 d'aquesta publicació; en aquella ocasió fou Amadeu Carbó l'encarregat de posar-hi negre sobre blanc.

El *Canemàs* que teniu a les mans és un monogràfic que vol presentar aquest autor des de perspectives poc conegudes a hores d'ara, i que ens descobrirà un Amades renovat. El motiu s'ho val ja que aquest 2015 celebrem els cent vint-i-cinc anys del naixement de Joan Amades i Gelats. Un número rodó que ha propiciat l'entesa de l'Ens de l'Associacionisme Cultural Català i l'Associació Cultural Joan Amades, que de manera cooperativa han sumat voluntats, coneixements i recursos per a presentar-vos aquest volum.

Posar en valor de manera justa una obra de les dimensions de la d'Amades és una tasca no exempta de riscos, però del tot necessària.

Diversos autors i diverses mirades a un mateix personatge. Aquesta suma de mirades confirma i demostra que Joan Amades és, de totes totes, un personatge complex, polièdric, immens. Per damunt de tot també demostra que encara avui queda molt per descobrir tant del seu pensament, com de la seva transcendència tant des del punt de vista personal com de la seva obra gegantina.

Pel que fa als autors que han col·laborat en la construcció d'aquest número, volem agrair-los la bona disposició que han mostrat a l'hora de posar el seu coneixement a disposició de tothom. Tots ells sense excepció són veritables experts en les matèries que els hem proposat. Aquest monogràfic, doncs, pensem que serà una frontissa ben engreixada per a noves aproximacions, tant biogràfiques com sobre la feina de Joan Amades, que se sumaran a les ja existents.

Pep Fornés, a tall de pòrtic i des de la seva experiència com a director del Museu Etnològic de Barcelona, fa un enjogassat exercici que amb el nom d'«Amors d'Amades» ens parla de la passió d'Amades per la feina. Però Forners va més enllà d'Amades ja que el relaciona en l'aventura museística amb Ramon Violant i August Panyella.

Posar en valor de manera justa una obra de les dimensions de la d'Amades és una tasca no exempta de riscos, però del tot necessària. La doctora en antropologia Josefina Roma pondera en el seu discurs els punts forts i els punts febles del treball de Joan Amades. El seu article «Joan Amades: Llums i ombres» explora quina és la rigurositat dels seus escrits, quin és el valor real de les seves aportacions.

A voltes el desconeixement, la inèrcia de determinades afirmacions que en un moment o altre han fet fortuna, han distorsionat la imatge de Joan Amades presentant-lo, per exemple, com una persona carrinclona o l'obra del qual era plena de filtres i d'autocensura. Tanmateix, l'antropòleg Manuel Delgado al seu article «Al principi fou el gest: Joan Amades i la comunicació no verbal» descobreix un autor innovador, avançat a la seva època.

No deixa de ser una paradoxa que les grans obres de síntesi de Joan Amades, el desenvolupament del projecte del Museu

d'Indústries i Arts Populars, el treball internacional, etc., en definitiva, l'etapa de maduresa com a autor i de major reconeixement, s'esdevingui a l'època de postguerra, en els moments més durs de la dictadura feixista. Gustau Molas, tècnic emèrit del Museu Etnològic de Barcelona, analitza a «L'Amades de postguerra, la construcció del MIAP» aquest període aportant importants novetats i dades fins ara desconegudes.

Ramona Violant i Ribera, doctora en Filologia Romànica i Premi Joan Amades de Cultura Popular i Tradicional 2014, conegué en persona Joan Amades. Ha estat entrevistada per Antoni Serés per a aquest monogràfic. Violant descriu la seva relació amb el folklorista així com la seva visió a partir de la seva experiència vital.

És un fet constatat que cap àmbit de la cultura popular s'escapà de l'estudi, de la curiositat, àdhuc d'una intuïció de protecció de tot un patrimoni que, encertadament, Amades considerava que corria el perill de desaparèixer: tot i que no tingués coneixements musicals, un d'aquests àmbits fou la música popular. L'etnomusicòleg Ramon Vilar i Herms incideix a «Joan Amades i la música» precisament en aquest aspecte, en la relació intensa d'Amades amb l'àmbit de la música popular i amb els seus col·laboradors en aquesta disciplina.

Amades també fou un home tocat per l'associacionisme, ja de ben jove, el seu pas per diferents seccions de l'Ateneu Enciclopèdic Popular el marcaran profundament. A l'Esbart Català de Dansaires confluirà amb un altre dels grans folkloristes del país, Aureli Campmany. Tots dos deixaran un empremta important en aquesta entitat. La filòloga i membre de l'Esbart Català de Dansaires Montserrat Garrich i Ribera presenta a l'article «Joan Amades, Aureli Campmany i l'Esbart Català de Dansaires» aquesta relació de dos homes que llevat de la diferència generacional tenen molts punts i espais comuns de treball i relació.

L'aportació de Joan Amades en aspectes filològics és un camp encara força desconegut i per dimensionar. Gràcies a ell han arribat a nosaltres, per exemple, mots específics que amb la desaparició de determinats oficis s'haguessin perdut

És un fet constatat que cap àmbit de la cultura popular s'escapà de l'estudi, de la curiositat, àdhuc d'una intuïció de protecció de tot un patrimoni que, encertadament, Amades considerava que corria el perill de desaparèixer.

Finalment, l'obra d'Amades ha estat, per damunt de tot, útil. Uns s'han iniciat en l'estudi de les tradicions, d'altres han fet ús d'aquest autor per reconstruir i reinventar la festa, i d'altres han gaudit d'hores de lectura profitosa.

per sempre. També destaca la col·laboració amb lingüistes de primer ordre. Dins aquest univers lingüístic, l'article «Joan Amades i la màgia de les paraules» del filòleg Víctor Pàmies desgrana la feina intensa que emprengué Amades a l'hora de recollir refranys, dites, embarbussaments, endevinalles, etc. Tot un corpus de fraseologia catalana provinent de la tradició oral.

El dia de Sant Antoni del 1959 moria al domicili de Barcelona Joan Amades. Amb seixanta-vuit anys, el folklorista deixava un llegat de grans dimensions tant pel que fa a l'obra escrita com pels materials que recollí al llarg de la seva vida. Antoni Serés, tècnic responsable del Fons Amades de la Generalitat de Catalunya, fa una relació dels treballs realitzats de catalogació, digitalització, de les persones amb qui es vinculà, etc. Però el seu article «Materials del passat per a entendre el futur» també fa una aproximació minuciosa i necessària a totes les iniciatives que s'han dut a terme al voltant d'aquest autor des de la seva mort fins al dia de publicació d'aquest número.

Finalment, l'obra d'Amades ha estat, per damunt de tot, útil. Uns s'han iniciat en l'estudi de les tradicions, d'altres han fet ús d'aquest autor per reconstruir i reinventar la festa, i d'altres han gaudit d'hores de lectura profitosa. Jaume Bernadet, director artístic de Comediants, va més enllà i a «Amades, font d'inspiració per a una nova teatralitat» aprofundeix en la manera com, a partir de la lectura dels textos del folklorista, la companyia fou capaç d'articular un nou paradigma teatral i exposa la seva influència fins als darrers muntatges.

Us proposem una lectura tranquil·la, sense presses. Descobrireu un nou Amades des de tantes perspectives i disciplines com autors intervenen en aquest número. Utilitzant una de les moltes formuletes recollides per Amades, us convidem, ara sí, a descobrir aquest meravellós i encara per explorar univers Amades.

En el temps que les bèsties parlaven i les persones callaven...

